

A fuzárium toxinok hatása az állati szervezetre

Mézes Miklós

Szent István Egyetem
Takarmányozástani Tanszék
Gödöllő

FUSARIUM MIKOTOXINOK CSOPORTOSÍTÁSA FŐHATÁSUK ALAPJÁN

FŐHATÁS

Neurotoxikus

MIKOTOXIN

fumonizin

FONTOSABB GOMBÁK

Fusarium moniliformae

Emetikus

vomitoxin (DON)

Fusarium spp.

Genitotoxikus

zearalenon

Fusarium spp.

Immunszuppresszió

T-2 toxin, HT-2 toxin
DON, DAS, nivalenol

Fusarium spp.

Fusarium mikotoxinok által előidézett járványos megbetegedések

Megbetegedés	Szubsztrát	Év, ország	Mikotoxin
Alimentáris toxikus aleukia	gabonafélék	1932-1947 Szovjetunió	trichotecének (T-2 toxin)
Dendrochiotoxicosis (abnormális vérsejtszám, sárga vagy fekete színű epe)	szalma	1954 Szovjetunió 1981, 2004, 2006 Kenya	trichotecének
Vörös penész, red mold, staggering grains, Taumelbrot	gabonafélék	1930 Szovjetunió 1987 India	trichotecének
Nyelőcsőrák	kukorica	1980- Dél Afrika, Kína, Irán	fumonizinek
Korai nemiérés (telarche)	kukorica	1980 Puerto Rico 1997 Magyarország	zearalenon

A Fusarium mikotoxinok biokémiai hatásai

Rendszer

Metabolikus rendszerek

Lipid metabolizmus

Vitamin metabolizmus

Fehérje szintézis

Endokrin rendszer

Mikotoxin

T-2 toxin

T-2 toxin

trichothecének

zearalenon

Mikotoxinok általános hatásai az állati szervezetre

A táplálóanyagok emésztésének és felszívódásának csökkenése (bélflóra/bélhámsejt)

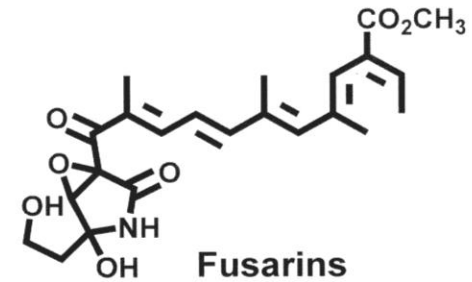
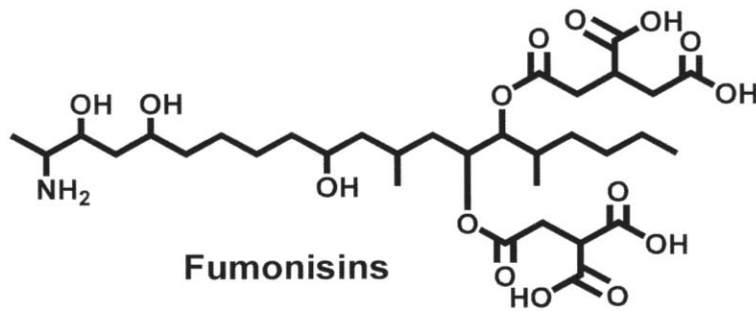
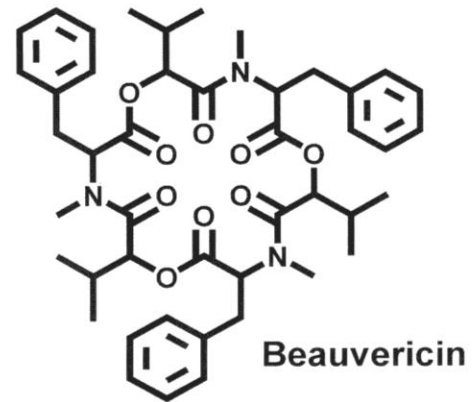
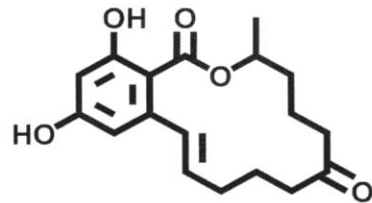
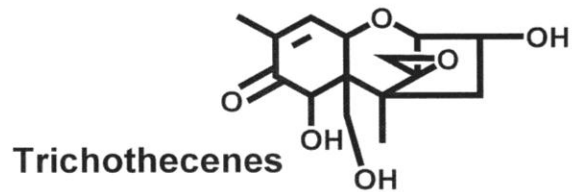
A máj méregtelenítő kapacitásának csökkenése (mikotoxin detoxifikáció)

A bélhámsejtek védelmi funkciójának csökkenése (baktérium/vírus terhelés ↑↑)

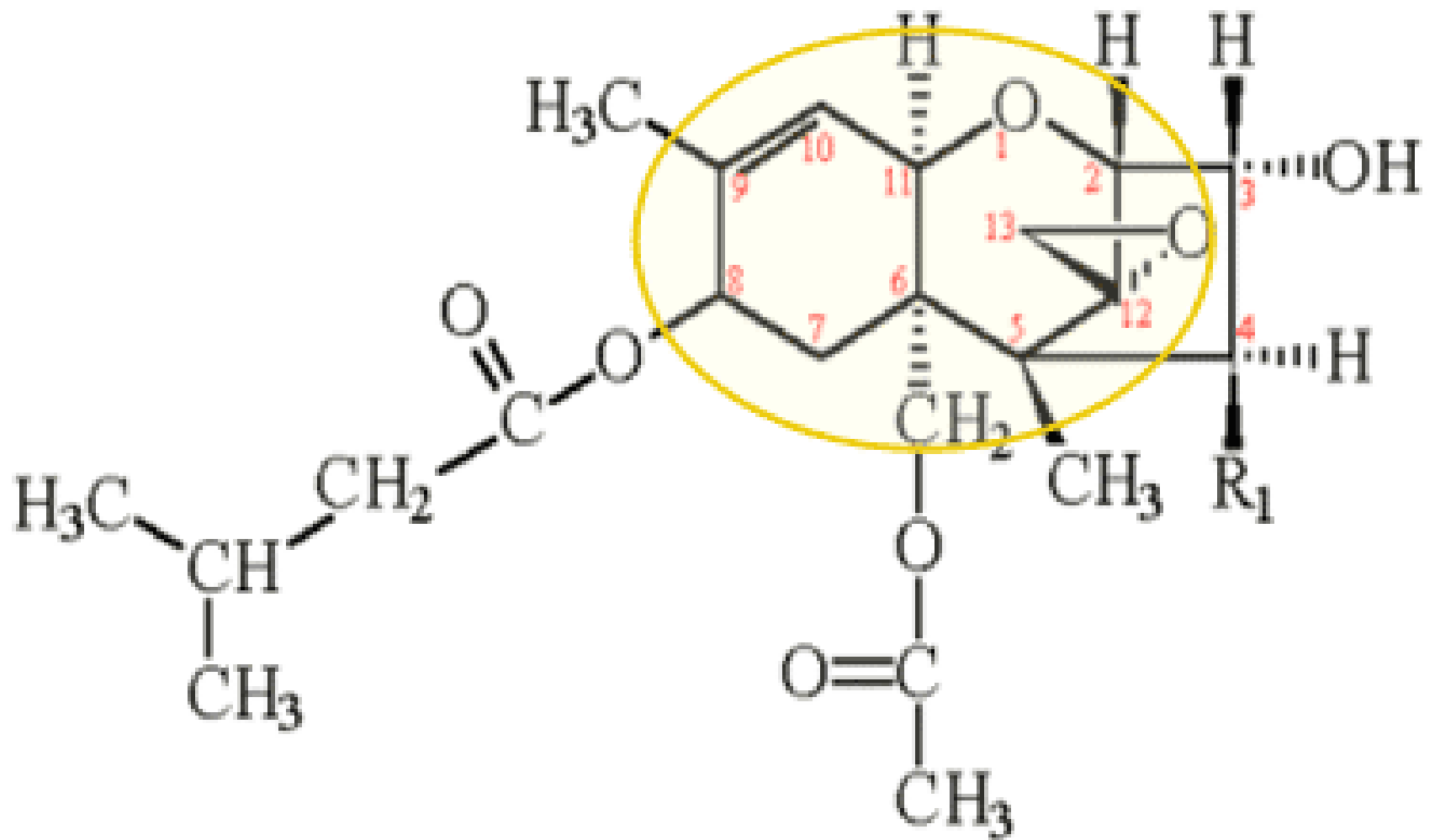
Bél mikroflóra összetételének megváltozása (mikotoxin detoxifikáló kapacitás ↓↓)

Immunválasz készség csökkenése (rezisztencia ↓↓)

A Fusarium penészek mikotoxinjai

TRICHOTECÉNVÁZAS MIKOTOXINOK

A típusú trichotecének

T-2 toxin ⇒ hányás, takarmány visszautasítás, bélgyulladás, felmaródások a szájüregben

DAS ⇒ takarmány visszautasítás
(elsősorban sertés)

B típusú trichotecének

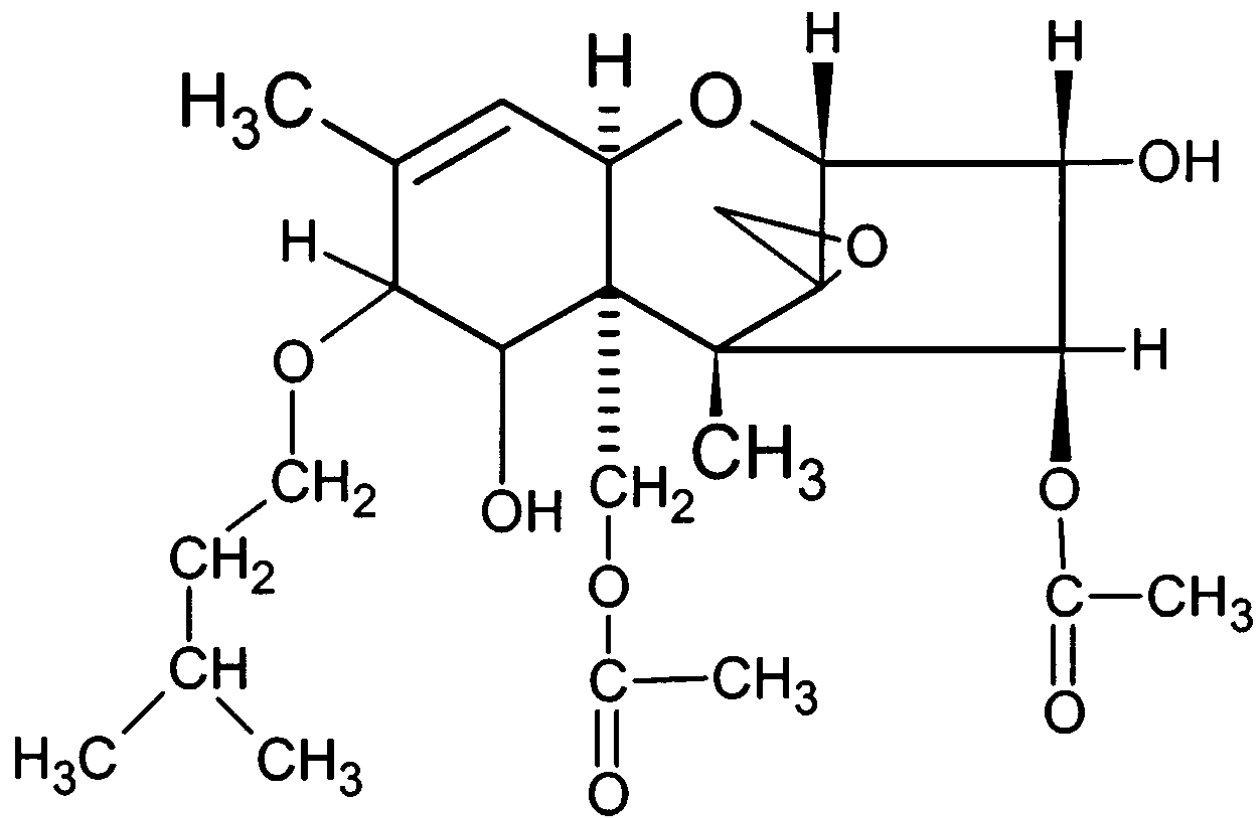
DON (vomitoxin) ⇒ takarmány visszautasítás
(elsősorban sertés)

Nem trichotecének

Fusarium sav ⇒ hányás, takarmány visszautasítás
(csak sertésnél ismert probléma)

Fumonizinek ⇒ tüdő ödéma, sárgaság, agykárosodások, májkárosodás, vetélés

T-2 Toxin

T-2 toxin hatásai

Csökkent takarmány felvétel (dózisfüggő!!)

Teljesítmény romlás

Felmaródások a szájüregben és a csőrön

Emésztési zavarok (hasmenés, hányás)

Kevesebb szérum fehérje

Vérzésemes bélgyulladás

Gyakoribb fertőzések megbetegedések

Nagyobb mértékű elhullás

A T-2 toxin teratogén hatása csirke embriónál

2013/165/EU ajánlás

T-2 és HT-2 toxin

Keveréktakarmányok

250 µg/kg

T-2 + HT-2 maximális tolerálható mennyisége (µg/kg tak.)

Baromfi 150 – 500

Malac 150 – 500

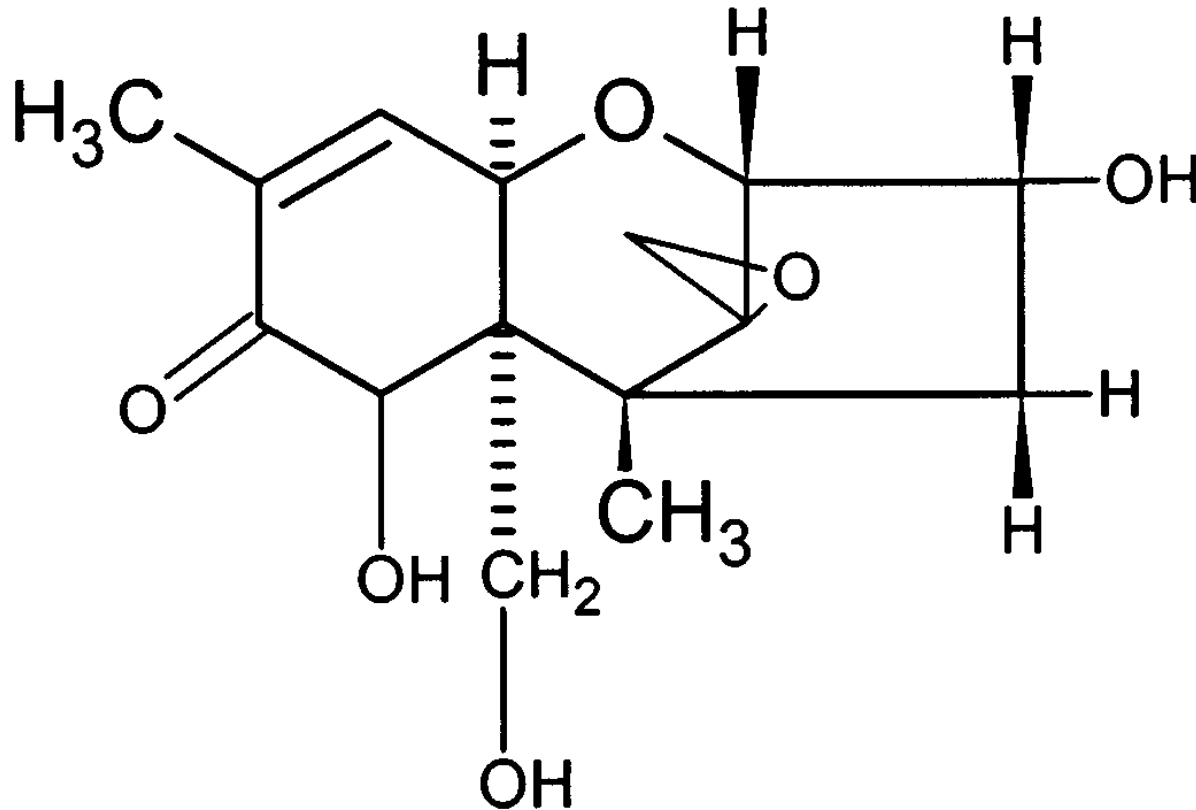
Sertés 200 – 1000

Ló 50 – 500

Nyúl 100 – 500

Szarvasmarha >500

DON + 3-acetil DON + 15-acetil DON
DON-3-glükózid + DON-4 glükózid

A DON glükózidok a növények védekező mechanizmusa révén jönnek létre, de a bélcsatornában hidrolizálódnak és a DON felszabadul

DON hatásai

Immunrendszer károsodása (fertőző betegségek előfordulása és a tünetek súlyossága nő)

Baromfi kevésbé érzékeny (tojótyúkoknál a tojástermelés csökkenését tapasztalták 0,7 mg/kg mennyiségnél)

Sertésnél takarmány visszautasítás, hányás (esetenként véres hasmenés) – az ártányok jobban tolerálják, mint a nőivarú állatok

DON hatása a vékonybél sejtekre

(sejt károsodás, sejtek lekerekedése + sejt elhalás)

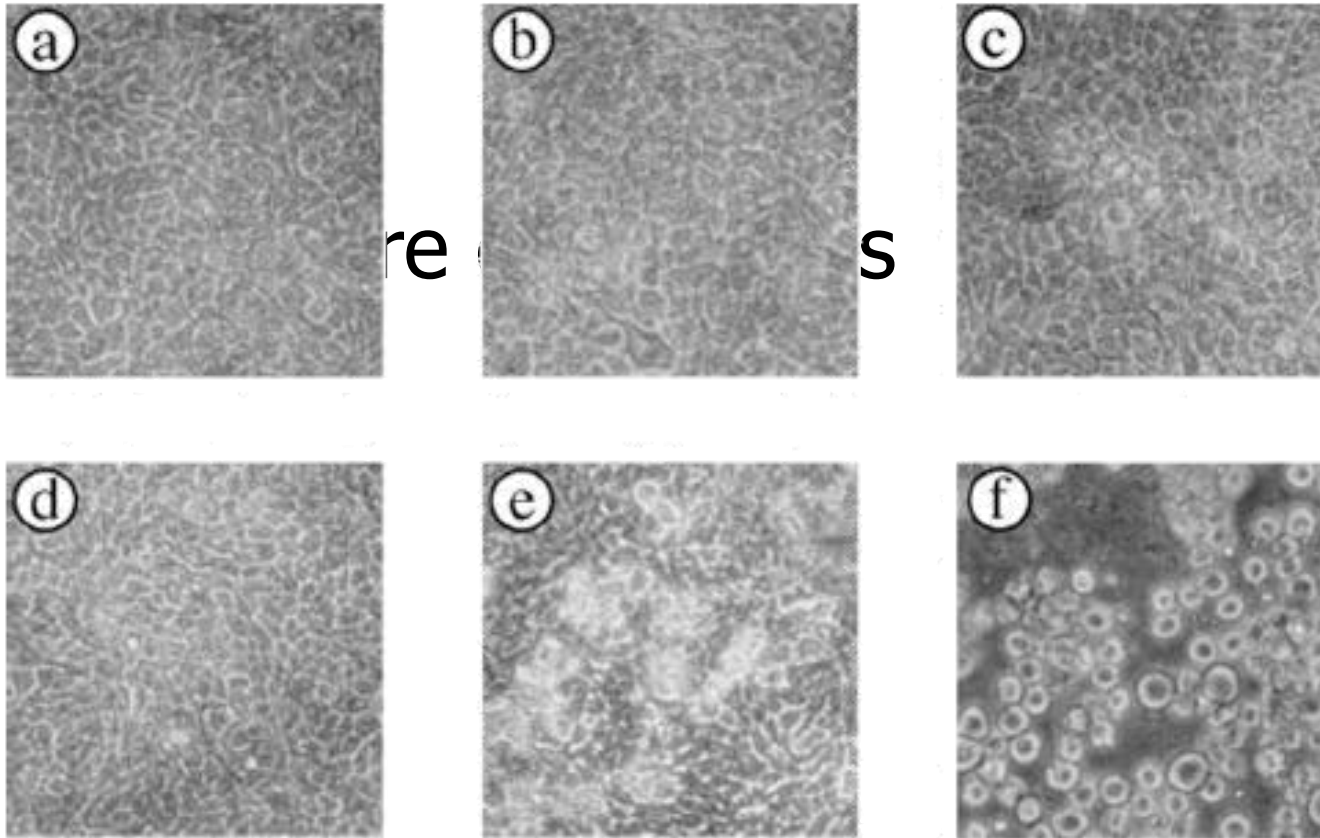

FIGURE 3 Effect of a 48-h treatment with deoxyvalenol (DON) on the morphology of differentiated HT-29-D4 cells. Differentiated HT-29-D4 cells cultured on 12-well plate were incubated without DON (mock-treated cells (a) or with various DON concentrations: 10 nmol/L (b); 100 nmol/L (c); 1 μmol/L (d); 10 μmol/L (e); 100 μmol/L (f). Magnification: ×100.

(Maresca et al., 2002)

A DON METABOLIZMUSA A SZERVEZETBEN

Bélcsatornában: deepoxidáció – bakteriális enzimek által

Májban: deepoxidáció

DON → 3-keto-4-deoxinivalenol

2006/576/EK ajánlás

Kiegészítő és teljes értékű takarmányok 5 mg/kg

kivéve:

sertéseknek szánt takarmányok 0,9 mg/kg

borjaknak (<4 hónap), bérányoknak és
gidáknak szánt takarmányok 2 mg/kg

DON maximális tolerálható mennyisége (µg/kg takarmány)

Baromfi 200 – 15000

Malac 200 – 500

Sertés 250 – 1000

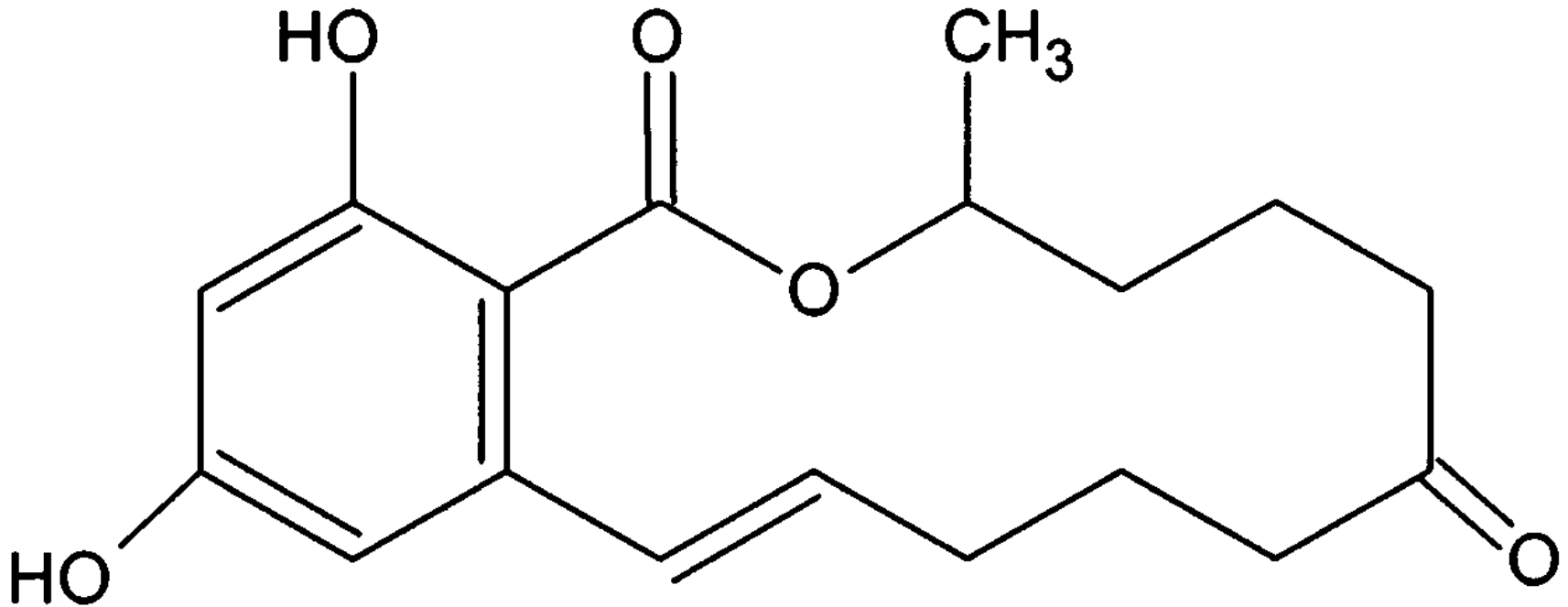
Ló 400 – 1000

Nyúl 10000 – 15000

Szarvasmarha 100 mg/kg

Az egészséges bendő pH értékén gyorsan bomlik

ZEN + ZEN-4-glükozid

Zearalenone (ZEN)

Zearalenon hatásai

Zearalenon (F-2 toxin) ⇒ hiperösztrogenizmus

Tojótyúk: alacsony termékenység és keltethetőség

Kocasüldők: korai ivarérés (duzzadt péra + vulvo-vaginitis)

Kocák: alacsonyabb alomtömeg, mumifikálódott magzatok,
koraellés (2-5 nap)

Malacok: „ösztrogén szindróma” (duzzadt péra, lábszétcsúszás,
ödémás csecsek, tejfehér színű máj)

Üsző: terméketlenség, vetélés

Tehén: terméketlenség, véres ivarzás, vetélés

Bika: spermaminőség romlik

A ZEARALENON METABOLIZMUSA A SZERVEZETBEN

Felszívódása: rendkívül gyors (per os: 30 perc 85%)

Vékonybél epithel sejtekben és a májban (citokróm P450):

zearalenon → α -zearalenol [toxikusabb]

→ β -zearalenol

Zearalenon maximális tolerálható mennyisége ($\mu\text{g}/\text{kg}$ takarmány)

Baromfi 30000 – 45000

Malac 100 – 250

Sertés 50 – 200

Ló 100 – 300

Nyúl 100 – 150

Szarvasmarha **ivartól és életkortól függően eltérő**

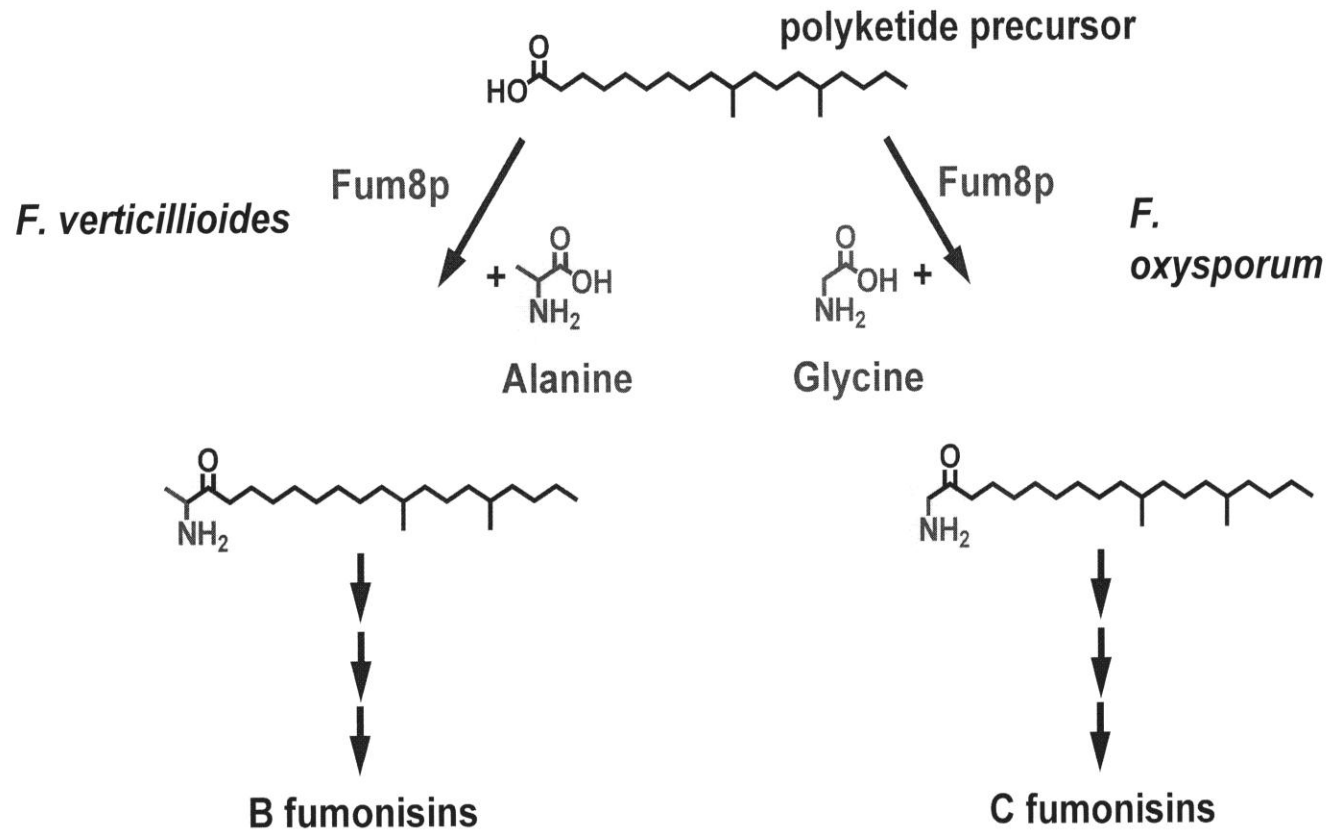
2006/576/EK ajánlás

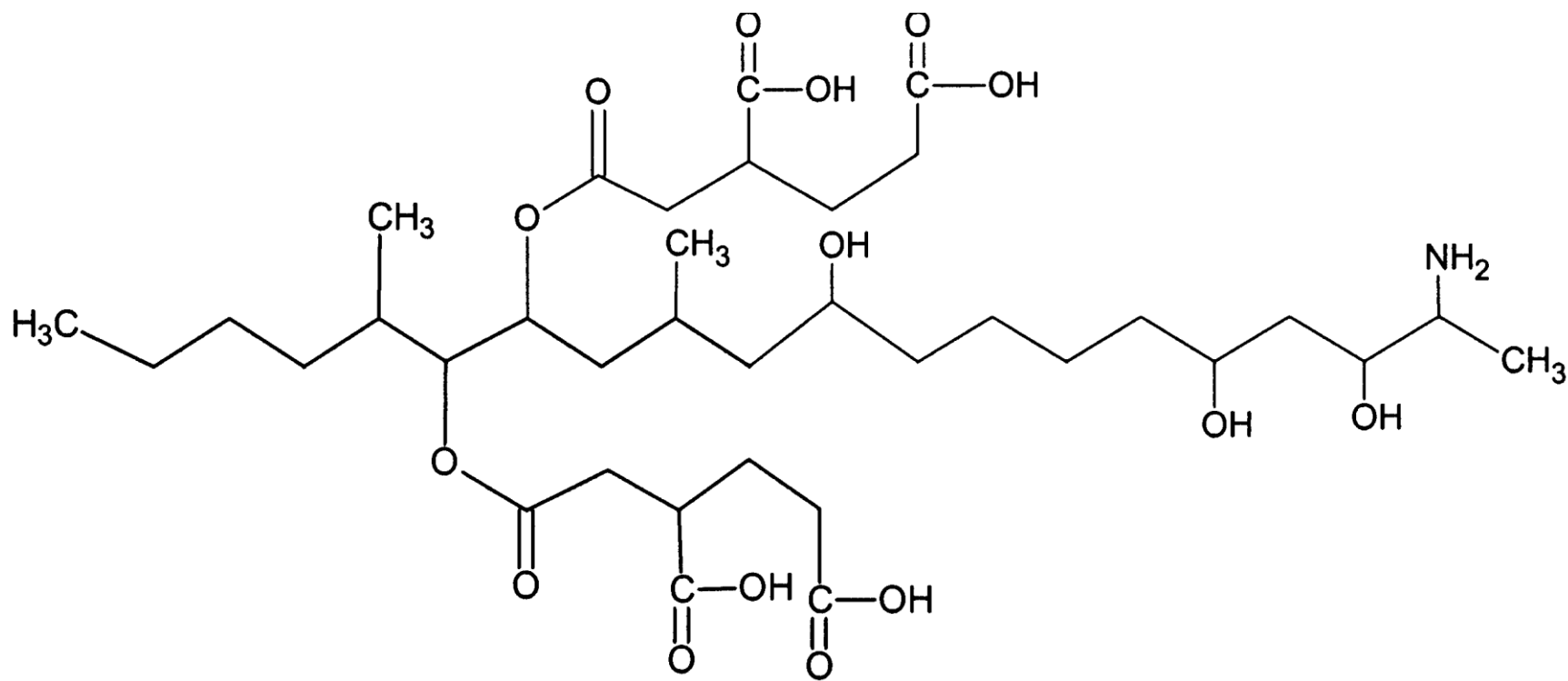
Kiegészítő és teljes értékű takarmányok malacoknak és kocasüldőknek	0,1 mg/kg
tenyészkocáknak és hízósertéseknek borjaknak, tejelő teheneknek, juhoknak (beleértve a bérányokat) és kecskéknak (beleértve a gidákat)	0,25 mg/kg
	0,5 mg/kg

Zearalenon maximális tolerálható mennyisége (mg/kg takarmány)

Baromfi	30	–	45
Malac	0,1	–	0,25
Sertés	0,05	–	0,2
Ló	0,1	–	0,3
Nyúl	0,1	–	0,15

A fumonizinek kialakulása

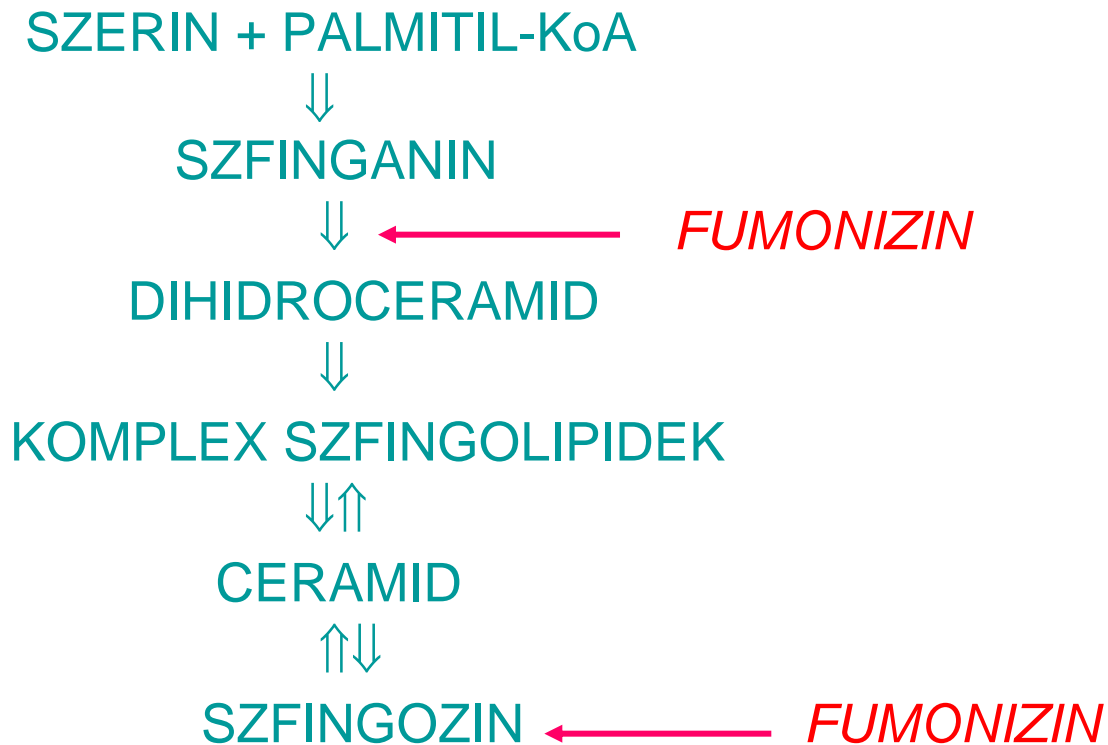

Fumonisin B₁

FUMONIZINEK:

Fumonizin B₁ és B₂

Hatás: szfingolipid bioszintézis kompetitív antagonistája
gátlása (*gátolják a szfinganin-N-acetil-transzferázt*)

Csökkent szfingolipid szintézis

apoptózis a májban
és a vesében

prekarcinogén
folyamatok

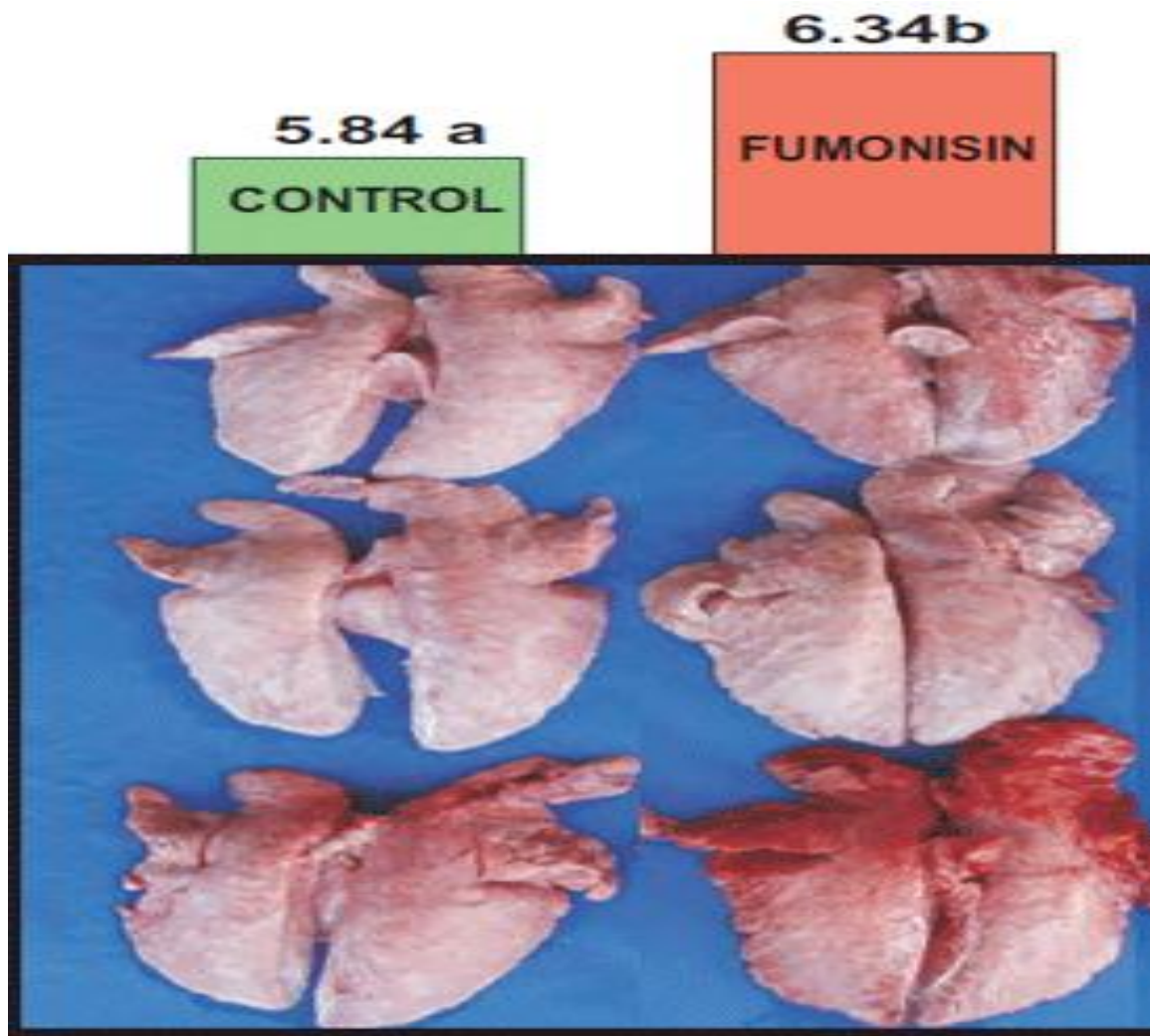
Tünetei:

Ló – leukoencephalomalacia

Sertés – tüdővizenyő, májkárosodás*

Nyúl – májkárosodás, teratogén

Sertés tüdő súlyának (g/kg ttm.) változása fumonizinnel szennyezett takarmány etetésének hatására

FUMONIZINEK METABOLIZMUSA A SZERVEZETBEN

$FB_1 \rightarrow$ hidrolízis $\rightarrow$ trikarbonsav oldallánc leválik $\rightarrow$
hidrolizált FB_1 (HFB_1)

*A hidrolizált származék toxicitása jelentősebb lehet –
ellentmondó eredmények!!*

2006/576/EK ajánlás

Fumonizin B1+B2 együttesen

Kiegészítő és teljes értékű takarmányok

sertések, lovak, nyulak, kedvtelésből tartott állatok 5 mg/kg

halak 10 mg/kg

baromfi, borjak (<4 hónap), bárányok és gidák 20 mg/kg

felnőtt kérődzők (> 4 hónap) 50 mg/kg

FB₁ maximálisan tolerálható mennyisége (mg/kg takarmány)

Baromfi	5	–	8
Malac	1,5	–	2
Sertés	1,5	–	3
Ló	2	–	4
Nyúl	1	–	1,5

FUSARIUM SAV - (5-butilpikolin sav)

Hatásai:

- Vérnyomás csökkenés
- Nő az agy szerotonin és triptofán tartalma
- Gátolja a dopamin- β -hidroxiláz enzimet
- Potenciózza más mikotoxinok hatását.

Szinergizmus van a fusariumsav és a DON takarmányfelvételt csökkentő hatásában és az izomkoordináció gyors elvesztésében

Tünetei: hányás, hasmenés

csökkent celluláris immunválasz készség

Egyéb *Fusarium* mikotoxinok

Mikotoxinok és termelő fajok:

moniliformin – *F. avenaceum*, *F. tricinctum*, *F. culmorum*, *F. poae*

csirke: 50 mg/kg toxikus – csökkent súlygyarapodás, elhullás nő

pulyka: 37.5 mg/kg hepatotoxikus; 25 mg/kg kardiotoxikus

enniatinok (B, B₁, A₁) – *F. avenaceum*, *F. tricinctum*, *F. culmorum*,
F. poae

beauvericin – *F. avenaceum*, *F. tricinctum*, *F. culmorum*, *F. poae*

Biokémiai hatásuk: gátolják a koleszterin acil-transzferáz enzimet

beauvericin – csökkenti a szívizom

összehúzóerő erősségét